

Kortfattet kommentar til Paulus' brev til Galaterne

Tekstens historiske bakgrunn:

Dette er et av de eldste skriftene vi har i NT. Altså ett av de første brevene Paulus skrev. I de om lag tretti årene som gikk mellom Paulus' omvendelse, til hans fangenskap i Rom, reiste han vidt omkring i Romerriket som ambassadør for Kristus. På de tre berømte misjonsreisene sine, grunnla han menigheter i provinsene Galatia (midt/øst Tyrkia), Asia (Vest – Tyrkia), Makedonia (det nordlige Hellas) og Akaia (det sørlige Hellas).

Besøkene hans i disse provinsene og byene ble fulgt opp av brev, der han underviste menighetene som han hadde vært med på å grunnlegge.

Et av disse brevene er altså Galaterbrevet. Noen mener dette brevet er skrevet så tidlig som på 40 – tallet. Men hvis vi sier ca. år 50 tror jeg vi er i nærheten av riktig avfattelsestid.

Brevet adresseres til menighetene i Galatia. (v.2) Disse menighetene er kanskje i byene Derbe, Lystra, Antiokia og Ikonium. Vi vet at Paulus var der allerede på sin første misjonsreise. (Apostlenes gjerninger 13-14)

Bakgrunnen for dette brevet er som sagt behovet for undervisning, konsolidering og videreutvikling av menighetene. Men også spesielle lokale utfordringer blir vi kjent med i Paulus sine brev. Dette er veldig tydelig i Galatia. I denne provinsen har de vært plaget av falske lærere. Disse hadde satt inn et kraftig angrep på Paulus' autoritet og evangelium. De gikk imot evangeliet om rettferdiggjørelse av nåde ved tro alene og hevdet at det krevdes mer enn tro på Kristus for å bli frelst. Man måtte også la seg omskjære, sa de, og holde Moseloven. Etter å ha underminert hans evangelium, fortsatte de med å underminere hans autoritet. "Han var vel ikke av de tolv?" spurte de foraktelig. Mange av disse hevdet at Paulus bare var en selvutnevnt bedrager. (Denne myten har forresten holdt seg svært godt. Den gang ble han kalt bedrager fordi han var for liberal, i dag fordi han er for streng)

Paulus ser farene ved dette tosidige angrepet, og tar fatt i det allerede fra starten av brevet. Han understreker både apostelautoriteten sin og evangeliet han forkynner. Legg merke til hvordan han begynner: Paulus, apostel (ikke bedrager)... Nåde være med dere. Disse to uttrykkene "apostel" og "nåde" er ladete ord inn i situasjonen der og da. Og de blir bestemmende for hele tematikken i brevet.

Tekstutleggelse:

1, 1-2

Paulus gir seg selv den tittel motstanderne ville ta fra han. Han var apostel, Jesu Kristi apostel. Ordet apostel betydde noe helt spesielt. Det var en budbærer med spesiell status. Han hadde autoritet fra en som var høyere enn seg selv og var utnevnt av denne. Og det var Jesus. Det var denne tittelen Jesus brukte om sine utvalgte delegater. De tolv var utvalgt, håndplukket, kalt og med oppdrag å forkynne i Herrens eget navn. Ordet apostel betyr "utsending" og ordet ble i begynnelsen brukt om alle utsendinger. Men etter hvert i NT blir begrepet mer og mer brukt eksklusivt om "de tolv". Derfor må vi også legge til at det ikke finnes apostler i dag, med samme myndighet som de tolv. Det er heller ingen apostolisk suksessjon som den katolske kirke lærer, men vi har apostlenes lære i NT. Apostlene hadde ingen etterfølgere. Det ligger i sakens natur at ingen kunne etterfølge dem, de hadde et unikt oppdrag.

Paulus hevdet altså at han tilhørte denne utvalgte gruppen. Hvordan kunne han si det? Han var jo ikke av de tolv? Dette har sin bakgrunn i møtet hans med Jesus på vei til Damaskus. (Apg. 9,1-25) Jesus utvalgte Paulus etter hans oppstandelse og himmelfart. Han blir den trettende apostel, hedningenes apostel. De tolv representerer jo tolvstamme – folket, Israel. Hans apostoliske myndighet anfektes heller ikke av de andre apostlene i Apostelgjerningene kapittel 15 (Apostelmøtet i Jerusalem) og heller ikke av Peter i sitt andre brev. (2 Peter 3,15-16) Brødrene som hilser er også samstemte.

Paulus hadde på overnaturlig vis blitt den ”trettende”, og de som bestred dette, kjempet også mot de tolv andre og hele Guds menighet.

Paulus bruker svært store ord om sin autoritet her. Den er rett og slett guddommelig, skriver han. Han er ikke guddommelig, men apostel – embetet hans er det. Er dette skryt? Eller lureri? Var han hårsår fordi noen truet hans autoritet? Nei, han måtte aksentuere denne sannhet fordi evangeliet var i faresonen! Grunnlaget de ble frelst på var i ferd med å tas fra de. Det verste som kan skje en menighet var nå i ferd med å skje. Forkastelse av evangeliet. Det orket ikke Paulus å se skulle hende. Derfor denne kraftfulle henvendelsen.

1, 3-5

Her ser vi at det ikke er bare apostelautoriteten som skal aksentueres, men også det apostelen forkynner, nemlig evangeliet. På tre små vers i starten av brevet, kommer det glade budskap klart fram i hele sin fylde.

Disse to små ordene *nåde og fred* inneholder hele kristendommen. Nåden sletter synden, freden stiller samvittigheten. Paulus skriver om nåde og fred i alle brevene sine! Dette er viktig. Frelsens natur er fred. Fred med Gud, med andre, med seg selv. Frelsens kilde er nåde. Nåde fra Gud, uten hensyn til egne gjerninger og store åndelige bedrifter. Dette er ufortjent. Nåden og freden kommer fra Faderen og Sønnen. Kilden til alt dette er Jesus, som gav sitt liv for oss. Tre ting sier Paulus om Jesu død her:

1. Kristus døde for våre synder. Jesu død var ikke først og fremst en heltedåd eller en kjærlighetsutfoldelse. Det var en offerdød. Han var et syndeoffer. Altså et menneske som ble ofret i vårt sted. Dette kalles stedfortredende. Én blir altså ofret for at andres synder kan fjernes og slettes.
2. Kristus døde for å fri oss ut av den nåværende verden. Evangeliet er altså en *befrielse*. Fra en tilstand der vi er bundet. Grunnen til at mange ikke vil bli kristne, er visstnok at da mister de friheten. Sannheten er altså den motsatte. Fri blir vi først når vi tror evangeliet og binder oss til Kristus. Kristendom er egentlig en frigjøringsreligion. Det verbet som brukes på gresk her er meget sterkt. Det brukes også om frigjøringen fra slaveri og fra fengsel. Den nåværende verden er ikke verden som sådan, med natur og folk. Men det er den onde tidsalder. Syndens verden. Der vi bare følger, hører og gjør det alle andre gjør. Der vi tror vi er frie, men egentlig er slaver under denne verdens krefter. Der vi driver med strømmen og er døde.
3. Kristus døde i følge Guds vilje. Det var Gud som ville at Jesus skulle dø. I sin ubegripelige kjærlighet til oss. (Johannes 3,16)

Er det rart Paulus slutter første avsnitt med en doksologi (lovprisning): All ære til Ham, og ingen andre. Amen.

1, 6-9

Etter å ha hilst leserne sine, pleier Paulus i alle sine øvrige brev til menigheter, å be for dem eller lovprise og takke Gud. Det er bare i Galaterbrevet det ikke er noen bønn, lovprisning, takksigelse eller ros. I stedet presenterer han straks temaet sitt, og han understreker det spesielt sterkt. Her er forbauselse, uro og forbannelse.

”Dere har latt dere vende bort,” kunne vers 6 vært oversatt til. Det var altså noen blant dem som lurte de.

”Dere er noen vinglekopper”, sier Paulus egentlig. ”Også så fort det har gått. Er dere så lettlorde?” De er religiøse værhaner og åndelige desertører. De gode nyhetene om en Gud som er nådig mot syndere som ikke har fortjent det, forkastes til fordel for et budskap om at din innsats kreves om du skal bli frelst. Til et gjerningenes evangelium. De falske lærerne var tydeligvis ”judaister” som krevde omskjærelse og etterfølgelse av Moseloven for å bli frelst. De benektet ikke troen på Jesus, men det er mer enn Jesus, sa de. Med andre ord, de mente at Moses måtte fullføre det Jesus begynte. Eller rettere sagt, du må selv fullføre, ved din lydighet mot loven, det Jesus har begynt. Du må legge din gjerning til Jesus gjerning, da blir det bra. Det var ikke nok det Jesus gjorde. Paulus kan ikke tolerere denne læren. Han sier i stedet, Kristi gjerning er et fullført verk, og Kristi evangelium er den frie nådens evangelium – for alle! Alt skyldes Guds nåde, og ikke gode gjerninger fra vår side. Det som blir så fryktelig alvorlig i menigheten, er at når de vender seg bort fra nådens evangelium – så vender de seg i realiteten bort fra nådens Gud.

Grunnen til at de snur seg til et annet evangelium, er at der var noen der som forvirret dem. (Apg. 15,24)Og forvirringen skyldtes falsk lære. Judaistene forvrenget evangeliet. Det greske ordet som brukes her kan bety reversere. De reverserte evangeliet. Snudde alt på hodet. Å tukle med evangeliet er alltid å skape forvirring og vanskeligheter i en menighet. Du kan ikke røre ved Guds ord og samtidig la menigheten være urørt, den lever jo av Ordet! Å sette et vern rundt ord og bekjennelse er ikke et uttrykk for spissfindigheter og prinsipptryteri, men omsorg for menighet og individ. Paulus’ kamp for det rene evangelium i Galatia, skyldes hans kjærlighet til menigheten. Det største problemet den gang, som det er i dag, er ikke de som forfølger og latterliggjør menigheten utenfra, men det er den falske lære som oppstår innenfra. Paulus reagerte sterkt på dette, først med forbauselse, så med forbannelse. Falske lærere, ja til og med engler skal være forbannet hvis de forkynner noe annet evangelium enn det de hadde mottatt. Igjen er det noen som har tolket dette som en såret lærers personlige hevn over rivaliserende lærere. Men det er langt mer alvorlig enn det. Paulus griper til Jesu egne ord om de falske lærere. Forførrerne som det hadde vært bedre å senke i havet med en kvernstein om halsen, enn å møte dommen. (Matt. 18,6) Å forvrengte evangeliet er å forvrengte Jesus selv. Luther skriver om disse ting at ”veien til helvete er brolagt med gode forsetter” og det er denne veien disse lærere vil ha menigheten inn på. Dette er ikke bare forbannet løgn, men de er selv forbannet som gjør Jesu frelsesverk til intet. Vi også, om vi gjør det, skriver han. Og om det så skulle være på overnaturlig vis denne læren skulle formidles, så er det under Guds forbannelse. Ikke en gang engler skal dere høre på, hvis de forkynner at frelsen oppnås på andre måter enn gjennom det vår Herre har gjort for oss. For det er evig nok, for alle.

1, 10-24

Her får vi et lengre avsnitt om at evangeliet er Guds sak, og at Paulus selv kun er et redskap til å utføre det Gud vil. Evangeliet er ikke menneskeverk eller kultur. Det er ikke formet av mennesker, det er ikke oppstått i noe menneskes hjerte. Evangeliet er oppstått i himmelen, i Guds eget hjerte. Evangeliet er altså noe som er blitt *åpenbart* for Paulus. Han har fått det av Jesus selv!

Hadde Paulus kun ønsket å gjøre mennesker til lags, bli populær og få status som religionslærer, hadde han ikke fått så mye juling som han gjorde. Fengslet, steinet, hundset og møtt av mobben hvor han kom. Hvorfor? Jo, nettopp fordi hans forkynnelse er så "umenneskelig" og lite "korrekt". Ikke i den forstand at den krever for mye av oss i frelsesspørsmålet, men heller det motsatte! Nemlig at vi mennesker er hjelpeløse og må derfor få alt av Gud. Det er ikke enkelt for det stolte mennesket å få greie på at her kan du ikke bidra. "Gud må jo like at vi omskjærer oss i hvert fall. At vi bidrar ved å holde loven og rense oss etter forskriftene." Dette er en blindvei, sier Paulus. For dere gjør Jesu komme unødvendig og hans død på korset til intet. Gud måtte altså selv ved Jesus Kristus, ordne vår frelse. Vi har aldri kunnet bidra. Så katastrofalt dårlig står det altså til med vårt liv. Evangeliet har aldri lydt som musikk i den stolte og selvhjulpnes ører. Men det har provosert, som i Galatia nå. Og det provoserte Paulus forferdelig tidligere, han som var en uovertruffen fariseer. Ubredelig etter loven. Aktet av alle. Skikkelig from og god. Å, hvor godt det var for hans stolthet og selvfølelse. Helt til den dagen han selv møter Jesus. Da er det jevnt slutt på troen på seg selv. Han har møtt den hellige, som intet urent kan stå oppreist i nærheten av. Det ble slutten på hans "Herre-status" og begynnelsen på hans tjeneste for evangeliet, for en ny Herre.

Dette avsnittet i kapittel 1 er et vitnesbyrd fra Paulus. Her finner vi et før omvendelsen, omvendelsen og etter omvendelsen. Hva han var, ble og er. Det er et vitnesbyrd som bør gå rett inn i Galatia. Det er jo dette de strever med. Moses eller Jesus? Loven eller evangeliet? Begge deler må jo være ålreit. Nei, her er det enten eller, sier Paulus. Enten strever du med loven for å nå rettferdighet for Gud, eller så hviler du i hans nåde. Enten søker du frelse ved lovrettferdighet, eller du tar i mot rettferdighet ved troen. Enten velger du Moses og gjør Jesus til intet, eller du velger Jesus og lar Moses slippe å være din frelser. For det makter han ikke. Mose bidrag til frelseshistorien er til ende, Jesus er veien, sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved Ham.

Paulus hadde ingenting å være flau for når det gjaldt hans religiøse bravader. Han var en meget vellykket en sådan. Men hans møte med Jesus forandrer alt. Han ble avslørt til bunns. Hans fromhet var ikke så from. Hans rettferdighet var ikke så rettferdig. Hans lovoppfyllelse var ikke så imponerende. Alt blir så smått, urent, egosentrisk og vanhellig i møte med den evige gode og hellige. Motiver blir avslørt og det som ofte blir sett på som edelt og idealistisk, avdekkes som et ego – tripp. Paulus skriver i et senere brev at alt dette som han så på som et hellig liv, ble avslørt som skrap. Skal jeg godtas av en rettferdig Herre, må jeg selv være ikledd hans rettferdighet. Skal jeg møte den helliges blikk, må jeg selv være bærer av hans hellighet. Dette skjønte nå Paulus, derfor peker han ikke på seg selv som svaret i brevet til disse menighetene, men på Jesus og Guds utvelgende nåde. Han ble kalt ved Guds nåde, sier han. Det vil si pga Guds ufortjente kjærlighet. Paulus kjempet mot Gud i sin iver for loven, han spurte ikke etter Jesus og ba aldri i Jesus navn. Men nåden fant ham, og nåden kalte ham...

Så får vi noen opplysninger om hvordan Jesus fant ham og frelste ham. Også noen korte opplysninger gir Paulus leseren om hva som skjedde etter omvendelsen. Han forteller at han har vært i Arabia i tre år, men vi vet ingenting om hva han gjorde der. Kanskje var det tre studieår med bønn?

Tre år etter omvendelsen besøkte han Kefas (Peter) og Jakob i Jerusalem. Her var han bare i femten dager. Kanskje han skriver dette til galaterne for å understreke hans enhet med apostlene for øvrig. Siden reiste han og besøkte menigheter i Kilikia og Syria. Og menighetene her priste Gud for ham.

Denne fortellinga fra Galaterbrevet korresponderer ikke helt greit med Apostlenes gjerninger. Det finnes noen uoverensstemmelser når det gjelder steder og tidsangivelser mellom disse to skriftene. Men dette behøver ikke være mer dramatisk enn at Paulus vektlegger ulike hendelser alt etter hvem det skrives til. Vitnesbyrdet hans i Galaterbrevet utelukker ikke historien, som fortelles i grove trekk, i Apostlenes gjerninger.

2,1-10

Her får vi enda et blikk inn i situasjonen til Paulus og hans kamp for evangeliet i Galatia og andre steder. Det virker nesten som de falske lærere nærmest fulgte etter Paulus og noterte seg alt hva han sa og hvordan han levde. De ville finne noe å anklage han for. Når Paulus var i en by, var de ganske raskt på pletten for å lage strid omkring både hans lære og hans autoritet. De kunne snakke om at det for eksempel var forskjell på Peter og Paulus, at det Paulus forkynte var et "annet evangelium" enn det de hadde tatt i mot fra Peter. De prøvde altså å splitte enheten i den apostoliske kretsen. Dette er en glimrende strategi for å underminere budskapet hans på. La oss hele tiden huske at dette ligger under for alt Paulus skriver i dette brevet. I kapittel to starter Paulus med å berette om et besøk i Jerusalem. La oss se litt nærmere på det:

2, 1-2

Igjen opp til Jerusalem betyr at han har vært der før, sammen med de andre apostlene. Fjorten år etter, er etter hans omvendelse, og ikke etter første besøk. De som reiste sammen med ham var, Barnabas, en omskåret jøde – og Titus, en uomskåret hedning. Titus var altså et produkt av hedningmisjonen som nå judaistene utfordret. De reiste dit pga en åpenbaring, og ikke fordi apostlene hadde kalt han "inn på teppet." I Jerusalem la de fram for apostlene dette evangeliet som Paulus forkynte blant folkene, for at ikke det skulle være noen tvil i blant judaistene at han gjorde det rette. Paulus var ikke selv i tvil, han hadde forkynt det samme i fjorten år, men han ville imøtegå judaistenes innflytelse. Det var en viss spenning i dette. Hvordan ville lederne i Jerusalem se på hans forkynnelse? Hvordan ville de ta i mot Titus? Ville de anbefale Paulus, eller ville de moderere hans forkynnelse over i jødisk retning?

2, 3-5

Her kommer svaret. Det var vågalt av Paulus å ta med seg Titus, en hedning inn i menighetens hovedkvarter. Bare få år tidligere var dette helt utenkelig. Dette kunne lett ha blitt tolket som en provokasjon. Men Paulus gjorde ikke dette for å provosere. Han ville understreke evangeliets sannhet, at både jøder og hedninger aksepteres av Gud. Og er under samme vilkår ved at troen på Jesus rettferdiggjør begge folk. Dermed vant evangeliet en stor og viktig seier, spliden mellom apostlene var bare en myte, friheten Jesus kom med ble fastholdt. De som hevdet en annet evangelium enn det Paulus forkynte, var noen som hadde sneket seg inn i menigheten, var mennesker

som bare hadde navnet kristne, men som i realiteten var jøder. Og det de kom med, var bare en vei inn til trelldom igjen. Lovtrelldom. Titus var ”prøvekaninen”. Det var sant at han var en uomskåret hedning, men han hadde omvendt seg til Jesus, var blitt gjenfødt og fått Den Hellig Ånd, han var altså mottatt av Jesus, skulle apostlene og menigheten vedta noe annet? Det trengs ikke noe mer til menneskets frelse enn Guds nåde i Jesus Kristus!

2, 6-10

I dette avsnittet ser vi enda tydeligere den selvbevissthet Paulus har fått i Kristus. Han som i utgangspunktet mangler så mye erfaring, opplevelser og liv sammen med Jesus, for å kunne kalle seg apostel – har nå fått en visshet om at han står på lik linje med de andre. Han som før forfulgte Guds menighet og ikke anså seg som verd til å kalles apostel av den grunn, er nå tatt inn til Jesu hjerte. Og de ”store” i Jerusalem bekrefter det.

I dette brevet navngir han til og med de personene han hadde samtaler med i Jerusalem. Leserne av brevet kunne altså undersøke saken. De han snakker med er: Jakob (Herrens bror), Peter og Johannes. Altså selve søylene i det nye ”tempel”. De gav Paulus hånden, avtalen var at han skulle fortsette det han hadde begynt, nemlig å forkynne evangeliet for de uomskårne. Dette var et uhyre radikalt valg av den første kristne menighet, og la grunnlaget for all misjon blant hedninger i all framtid! En hedning behøver altså ikke å bli jøde for å bli Jesu disippel. For evangeliet om Jesus Messias er egentlig det samme for jøder som for hedninger, jødene kan ikke heller bli frelst ved loven. Moses kan aldri bli frelsesveien. Jesus har frigjort oss. Og den friheten frir oss til å gjøre vel mot våre medmennesker. Og nettopp dette er det siste Paulus får med seg fra Jerusalem, husk de fattige! Her det snakk om de fattige menighetene i Judea. Senere i brevlitteraturen ser vi akkurat det, Paulus organiserer innsamlinger fra de mer velstående menighetene i Makedonia og Akaia for å understøtte de fattigere menighetene i Judea. Han betrakter gaven deres som et uttrykk for den enhet som nå finnes mellom omskåret og uomskåret. Underet i Kristus! Dermed ”samler han også glødende kull på hodene” til sine fiender, judaistene som forfulgte han.

2, 11-14

Dette er uten tvil en av de mest dramatiske og spenningsfylte episodene i NT. Her står de to apostlene som hadde størst innflytelse på kristen troen i den første tid ansikt til ansikt i en åpen konflikt. Scenen har flyttet seg fra Jerusalem, jødedommens hovedstad, til Antiokia, til hedning - kristne sentrum. Det var her ordet ”kristen” første gang ble brukt om en disippel. Vi må se litt nærmere på denne situasjonen der de to store tørner sammen:

Peter hadde gjort noe som var klanderverdig i Antiokia. Han hadde for vane å spise sammen med hedning – kristne og viste på den måten fellesskapet mellom dem i Kristus. De gamle jødiske skruplene var altså overvunnet. Han gledet seg over bordfellesskapet med disse, og de gamle tankene om urenheter i fellesskap med hedninger var lagt bak. Bordfellesskapet var nok både vanlige måltider og nattverd. Men en dag dukket det altså opp noen disipler fra Jerusalem. De sa de kom fra Jakob, men egentlig var de ikke sendt av ham. (Agj. 15,24) De var jøde – kristne som hadde sine røtter i fariseerismen. Og de vant en meget betydelig mann når de klarte og overbevise Peter om at det ikke var rett å ha fellesskap med hedninger. For Peter trakk seg tilbake når de kom. Det ser til og med ut som han skammet seg over sin oppførsel. Hvordan kunne Peter vende så raskt tilbake til gamle synder? Gud hadde jo overbevist

ham om at også hedningene skulle få del i frelsen? (Apg. 10-11). Hadde han glemt dette? Nei, men Paulus kan fortelle oss at Kefas var redd. På den måten opptrådte de hyklerisk. Han og de andre jødene der handlet mot sin egen overbevisning. Ordet hykleri betyr skuespill. Man agerer på en måte som tilfredsstiller disse utsendingene, som de gjerne ville være, fra Jakob.

Paulus sin anklage er alvorlig, men klar og tydelig. Paulus selv hadde ikke gitt etter for press i Jerusalem, nå gav Peter etter i Antiokia. Han som hadde fornektet Jesus pga en tjenestepike, fornektet nå igjen, i redsel denne gangen også. Peter spilte falskt. Hva gjør Paulus da? Jo, han gir en god dag i ærbødighet og respekt, som han sikkert burde ha i møte med den store Peter og smeller til like opp i ansiktet hans. Han gjør som han selv formaner i kapittel 1; om en engel fra himmelen forkynner dere et annet evangelium enn det dere har mottatt, han skal være forbannet. Til og med Peter må få høre det hvis ordet om rettferdiggjørelse ved tro er truet!

Paulus' utfall mot Peter skjer altså ikke fordi Paulus ikke kan styre sitt temperament eller sin tunge. Heller ikke fordi han elsker diskusjoner. Eller fordi han så på Peter som en rival. Men fordi selv Peter nå var i ferd med å bli lurt av judaistene til å bryte med det helt avgjørende prinsippet i Jesu lære. Nemlig frelse ved troen alene. Her kreves det ikke mer enn det Kristus har tilveiebrakt.

Denne striden mellom Paulus og Peter har for alltid lært oss følgende:

- a. Vi må leve som evangeliet lærer.
- b. Vi må stå i mot dem som fornekter evangeliet
- c. En god diskusjon behøver ikke å være destruktiv eller "farlig"!!!

2, 15-16

Og her kommer prinsippet: Rettferdiggjørelse ved tro alene, om vi er jøder eller hedninger. Dette står i skarp motsetning til judaistenes krav om rettferdighet etter loven.

Dette er første gang begrepet rettferdiggjørelse blir behandlet og bearbeidet i NT. Det er det viktigste begrepet vi har i evangelisk kristendom. Martin Luther sier det så sterkt at den som ikke forstår dette ordet har ikke forstått kristendommen.

Paulus setter altså rettferdiggjørelse ved lovgjerninger og ved tro opp mot hverandre her. Jødene trodde på en rettferdiggjørelse ved loven. Det samme gjorde judaistene, disse i Galatia som Paulus kjempet mot. De trodde på Jesus, men samtidig ville de gjøre som Moses hadde sagt. Den eneste veien til frelse for disse var hardt arbeid. Og arbeidet bestod i lovgjerninger. Dette innbefattet flere nivå i loven:

- a. En måtte holde de ti bud
- b. En måtte lyde sermomial - lovene og renselsesforskriftene
- c. En måtte omskjæres
- d. En måtte ta sin religion på alvor og daglig granske skriftene
- e. En måtte gi tiende og lovpålagte almisser
- f. En måtte faste og be

Hvis du gjør alt dette og ikke svikter på noe punkt, vil du bestå eksamen. Du vil da bli akseptert av Gud. Dette er rettferdiggjørelse ved loven/lovgjerninger. Dette religiøse systemet var og er faktisk ganske populært. Det finnes som fundament i de fleste religioner i verden. Mange blir raskt fans av en slik teologi, fordi det jo faktisk er ganske flatterende. Det forteller mennesket at du klarer det jo! Stram bare beltet litt til, prøv litt mer – så går det til slutt. "Du er jo ikke ond..."

Der finnes dessverre mange kristelige varianter av dette systemet også. Da går det ofte på å ha de rette meninger, litt større opplevelser, litt flere følelser, litt mer bibellesing, litt mer bønn, litt mer forsakelse.

Dette er den verste løgnen som finnes i denne verden, den er plantet her av ”løgnens far”. Ingen kan bli rettfærdige ved egen innsats. Det å gjøre hva loven krever, er utenfor vår rekkevidde.

Den rettfærdighet Jesus kommer med er helt annerledes. Den er en *gave*. Jesus er den rettfærdige. Og hans rettfærdige liv gis til oss, til alle som tar imot. For troen er heller ingen gjerning. Troen er på en måte bare mottakerapparatet i oss. Alt som derfor kreves av oss for å bli rettfærdige, er en erkjennelse av denne hjelpeløshet og synd overfor loven, og en omvendelse fra vår egen selvgodhet til han som frelser oss fullt og helt. Martin Luther sier at vers 16 ”må dunkes inn i hodet på oss.”

2, 17-21

Her fortsetter Paulus å ”liksom – diskutere” med sine meningsmotstandere. Det er judaistene. Skulle vi prøve og formulere vers 17 - 20 på vår måte kunne det kanskje blitt slik: ”Din lære om rettfærdiggjørelse ved tro på Kristus alene, uten å bry seg om loven, er en farlig sak. Det svekker menneskets sans for moralsk ansvar på en fatal måte. Hvis du kan bli frelst ved bare å tro, uten å vise til gode gjerninger – så oppmuntres det til egentlig til lovbrudd, til antinomisme. Altså til å ikke bry oss om loven. Og hvis Gud rettfærdiggjør dårlige mennesker, hva er da poenget med å være god? Kan vi leve som vi vil å bare be om tilgivelse etterpå?”

Paulus’ første svar til sine kritikere høres slik ut: ”Nei, slett ikke. (Gud forby!) jeg gjør ikke Kristus til en tjener for synden. Tvert i mot, jeg er selv en overtredet. Hvis jeg etter min omvendelse fremdeles er en synder, er det min feil og ikke Kristi. Jeg har bare meg selv å klandre i tilfelle jeg fortsetter å leve i synd. Å hevde at rettfærdiggjørelse ved tro oppmuntrer til å fortsette å synde, er bare latterlig. Dere har fullstendig misforstått. Det er nemlig ikke slik at det kun er vår status som er endret i rettfærdiggjørelsen, men vi er jo også blitt forent med Kristus! En som er forent med Kristus blir aldri den samme igjen. Han forandres. Det er altså ikke bare stillingen overfor Gud som endres i rettfærdiggjørelsen, men også personen. Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg.”

To ganger i vers 19 – 20 bruker Paulus begrepsparet ”død og oppstått”. Å bli en kristen handler om å dø med Kristus og om å oppstå med Han. Paulus sier her: ”Jeg kan ikke bli dømt av loven lenger, for jeg er død for loven. Jeg ble korsfestet med Kristus. Så når loven kommer og sier at jeg er skyldig, så kommer den for sent. Og lovens krav om død, ble tilfredsstilt i Jesu død. Han døde i mitt sted. Derfor er jeg korsfestet med Kristus, det vil si at jeg har del i hans syndebærende død, slik at min syndige fortid blir slettet ut. Derfor lever jeg ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det er en oppstandelse og et nytt liv også i det å bli en kristen, og det nye livet leves i troen på Guds sønn som gav seg selv for oss.

Skjønner dere nå at det å bli en kristen ikke er å fortsette med det gamle livet og å leve i synd? Når Jesus lever i oss gir han oss en ny trang til å leve hellig og nytt. Ikke slik at vi ikke faller i synd mer, men vi vil det ikke lenger. Hele livsinnholdet blir forandret. I vers 21 kommer Paulus til slutt med det sterkeste argumentet i dialogen med judaistene. De to grunnsteinene i den kristne religionen er Guds nåde og Kristi død. Det kristne evangeliet er evangeliet om Guds nåde. Den kristne tro er troen på Jesus korsfestet. Den som hevder at man kan bli rettfærdiggjort av gjerninger, egne valg og anstrengelser – forkaster nåden og overflødiggjør Kristi død.

3, 1

I kapittel 1 og 2 har Paulus brukt tid på å forsvare den guddommelige opprinnelsen til sin apostoliske misjon og sitt budskap. Han har også sagt til Galaterne at de har drevet bort fra Gud og gjort seg avhengige av mennesker. Nå vender han seg igjen til disse menighetene og deres utroskap. Utroskapen skyldes falske læreres "visdom". Den første setningen her kunne oversettes til norsk slik: "Å, kjære idioter i Galatia... dere kan da ikke være så dumme..." Det er med andre ord ganske sterke og krasse ord Paulus bruker her. Man gjør ofte det overfor mennesker man elsker. Spesielt når noe går galt. Dette var det dummeste galaterne kunne finne på! Ja så dumt mener Paulus det er, at han lurte på om en trollmann har forhekset dem. I tilfelle har de valgt en trollmanns forhekselse, framfor Kristi korsfestelse. Da er de jo dumme, for Kristi korsfestelse gir jo alt, rettferdiggjørelse for syndere og nye velsignelser hver dag, mens denne judaistiske vranglære gir ingenting. Jesus korsfestet er en benevnelse i NT på evangeliet. Og evangeliet er gode nyheter om Kristus og ikke gode råd til mennesker. Evangeliet er ikke en innbydelse til å gjøre noe, men en erklæring om hva Gud har gjort for oss. Evangeliet er aldri krav, men et tilbud og en gave. Hvis galaterne vil være kloke, så tar de i mot denne gave ved tro. Dumme er de hvis de fortsetter med å prøve å betale det som allerede er betalt.

3, 2-5

Hvilken rolle spilte dere da dere ble kristne? Hva måtte til fra din side for at du skulle få del i Ånden? Det kan være nyttig å stille seg det spørsmålet etter noen tid. Alternativene er i følge Paulus og enten lyde lovens krav, eller det er å høre troens ord og ta imot det. Hvordan var det med dere? Er du ikke helt sikker? La oss repetere hva loven sier og hva evangeliet sier. Loven sier: "Gjør dette" mens evangeliet sier: "Kristus har gjort alt." Loven kommer med krav vi må lyde og evangeliet gir oss løfter vi bes tro.

I vers 5 argumenterer Paulus på en annen måte. Nå ikke fra menneskets synsvinkel, hvordan vi fikk Ånden – men fra Guds synsvinkel – hvordan han gav Ånden og gjør kraftige gjerninger blant dem. Gjør Gud dette fordi dere er så flinke, ber så mye eller på annen måte oppfyller lovens krav, eller gjør han det ganske suverent ved at dere hører troens ord forkynt? Svaret er det samme. De mottok Ånden, ikke ved lovgjeringer, men ved at de hørte troen forkynt. Gud gav dem Ånden, ikke fordi de adlød loven, men fordi de trodde evangeliet. Derfor; ikke tro at loven trengs som et supplement til evangeliet. Å gjøre noe slikt vil ikke føre til en forbedring, men til degenerering av kristentroen.

3, 6-9

Nå gjør Paulus noe genialt. Han går til fedrene, som også judaistene snakket varmt om. Han møter motstanderne på deres egen banehalvdel. Og ingen gjør det bedre enn Paulus, eks fariseeren. Nå var riktignok Moses den store for judaistene, derfor er det viktig for Paulus å vise med GT at Gud grep inn til frelse lenge før Moses. Moses kom med loven, men lenge før det hadde Gud vist en vei til frelse gjennom løftene til Abraham. Og Abraham er jo selve "troens Far". Allerede i 1. Mosebok 15 kan vi lese om dette. Løftet ble "malt for øynene" til Abram. Han telte stjerner. Akkurat som Jesus korsfestet er malt for våre øyne. Dette førte til at Abram trodde Gud. Og det igjen, førte til at Abraham ble regnet rettferdig. Ikke fordi han ble omskåret eller fordi han hadde holdt loven.

Derfor, sier Paulus – det er de som tror som er Abrahams barn. Ikke de som holder seg til loven! Paulus er ikke motstander av loven i seg selv. Heller ikke Moses. Men han

brenner etter å avlive den myte at en blir rettfærdig ved loven og Moses. Her er det bare evangeliet og troen som duger!

3, 10-14

Disse versene kan synes vanskelige, både i uttrykksmåde og innhold. Men de er ikke mindre viktige av den grunn. Fortsatt er det selve kjernen i kristendommen Paulus behandler her. Det handler om å komme i et rett forhold til Gud. Hvordan skjer det? Det finnes to alternativer, sier forfatteren. Det ene er ved loven, det andre ved troen.

Alternativet loven, eller å bli rettfærdig for Gud ved gjerninger, er et dødens alternativ. Det fører til det motsatte av rettfærdighet, nemlig fordømmelse eller forbannelse. Her siterer Paulus 5. Mosebok, altså loven selv. Og loven er klar; den som vil leve, må holde loven. Men det oppstår et problem her; ingen holder loven! En kan tro på Guds gode lov, en kan holde fast på den som ideal, en kan prøve å leve etter den – men egentlig er den fullkommen, noe jeg ikke er. Derfor er selv de mest respektable av oss lovbrøtere. Og da er loven nådeløs; du er under forbannelse. Dette er tøffe ord for moderne sensitive ører. ”Gud er da ikke sånn”, sier vi. Han bør jo velsigne og ikke forbanne. Men så enkelt er det ikke. Loven og Gud kan ikke skilles. Det loven velsigner, det velsigner Gud. Det loven forbanner, forbanner Gud. Det er ingen grunn til og skjennes over denne tydelighet i bibelen. Disse ordene uttrykker bare det som vi kan lese overalt i bibelen, også det som kommer fra Jesu munn. Ingen mennesker kan synde uten at det straffer seg. Gud er nemlig ingen gammel sentimental julenisse. Han er vår rettfærdige dommer. Ulydighet fører oss alltid inn under forbannelse. Forbannelse betyr forkastelse og død, det motsatte av velsignelse, som betyr rettfærdiggjørelse og liv.

Paulus sjokkerer judaistene her. De mente at det var de lovløse hedningene som var under forbannelse. Her får de høre at alle som har del i den universale synd (syndefallet) er skyldige. (Romerne 3, 22-23)

Dette er grunnen til at ingen blir rettfærdige for Gud ved loven. Det er sant som det står i vers 12, at ”den som gjør det, skal leve ved det..”, men ingen har noensinne gjort det! Derfor kan ingen leve ved det. Etter som alle har sviktet når det gjelder å holde loven, (bortsett fra Jesus) må Paulus skrive at alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse. Lovens skremmende funksjon er altså å fordømme, ikke rettfærdiggjøre. Vi kan streve med å gjøre gode gjerninger, både i samfunn og i menighet, men ingenting av dette kan fri oss fra den sannhet at vi er lovbrøtere og derfor har dommen hengende over oss.

Troens alternativ blir presentert oss av Jesus Kristus. Den eneste som oppfyller loven. Som dør i vårt sted og på den måten gjør opp den gjeld vi har overfor Gud. Det han har gjort er løsningen for oss som er under forbannelse, ikke det vi kan gjøre. Her bruker forfatteren uhyre sterke ord. Jesus ble forbannet i stedet for oss! Hva er det som skjer? Forbannelsen ble overført fra oss til han. Han tok den frivillig på seg for å befri oss fra den. Dette forklarer ropet hans på korset før han døde. ”Min Gud, hvorfor har du forlatt meg?” Paulus bruker her 5. Mosebok 21, 23 for å belegge dette. ”Forbannet er hver den som henger på et tre.” Enhver forbryter som ble dømt til døden under Moseloven, og henrettet, ble deretter satt på en stake eller hengt opp på et tre, som et symbol på den guddommelige forkastelsen.

Er der rart at jødene hadde problemer med dette? For det hadde de og har det fremdeles. Messias kunne jo ikke henges på et tre? Det var jo et uttrykk for Guds vrede og forbannelse. Dette var kjempeproblematisk også for Paulus. Inntil han så at

Jesus hang der for ham. I stedet for. Han døde ikke under lovens forbannelse fordi han selv var skyldig, men for oss.

Betyr dette at likesom alle er syndere, er nå alle rettfærdige? Nei, det skjer, sier Paulus, ved troen. Ved troen skal vi leve og ved troen skal vi få Ånden som det var gitt løfte om. Vi blir ikke frelst ved en fjern Kristus som døde for lenge siden og som lever millioner av mil borte, men ved en oppstått og nå - levende Frelser. Og troen er ingen "gjerning". Verdien er ikke selve troen, men helt og fullt den man tror på. Det er å se ham som ble hengt opp på et kors. Slik ble Abraham frelst, slik ble Moses frelst og slik er også døren åpnet for folkeslagene.

3, 15-22

Dette er et interessant avsnitt. Nå argumenterer Paulus historisk og teologisk for å få fram at den kristne religion, er den som ble gitt til Abraham. Ikke den som Moses representerer. Kristentroen baseres i løftene, ikke i loven. I dag nyter altså vi velsignelsen av løftene som ble gitt mange hundre år før loven, sier Paulus. Samtidig er det viktig for Paulus å få sagt at den Gud som gav løftet er den samme som gav loven til Moses. Gud har ikke stiftet to forskjellige religioner, og vi kan ikke sette Abraham og Moses opp mot hverandre, men Gud har en hensikt med at han gav både løftet og loven. Det er et bestemt forhold mellom disse to:

1. Loven annullerer ikke Guds løfte. (15-18)

La meg gi dere en dagligdags illustrasjon, sier Paulus. Ingen kan oppheve et testamente, enda det bare er skrevet av mennesker. I følge gammel gresk lovgivning var det illegalt og derfor umulig å forandre et menneskets testamente, eller siste vilje. Det kunne ikke engang modifiseres, heller ikke tilføyelser var det lov å legge til. Paulus sitt poeng her, er å si at når et testamente står så fast mellom mennesker, så står Guds testamente enda fastere. Guds løfter står fast.

Hvilket løfte er det forfatteren sikter til her? Gud lovte Abraham og hans etterkommere en arv. Paulus visste godt at dette i første omgang dreide seg om Kanaans land, som Abrahams fysiske etterkommere skulle få. Men løftet fra Gud til Abraham overgikk jo hans nære framtid fullstendig. Det var et løfte til menneskeheten, det var universelt. Hele jorden hadde ikke fått del i dette løftet hvis ikke Kristus hadde kommet. Derfor er Jesus selve oppfyllelsen og kjernen i løftet til Abraham. Det er han som åpner døren for alle folkeslag, hvis ikke hadde jo løftet til Abraham forblitt isolert i Jerusalem, for jødene alene.

Dette er altså løftet. Det er som en arv som gis oss. Det er ingen betingelser knyttet til den. Ingen klausuler, ingen gjerninger som skulle gjøres, ingen verdighet som skulle opparbeides. Gud sa ganske enkelt: "Jeg vil gi deg en ætt, din ætt vil jeg gi landet, og i din ætt skal alle jordens folk velsignes." (1 Mosebok 12, 1-3; kapittel 15 og 17)

Gud har ikke gitt løfter for å bryte dem, han har aldri annullert eller modifisert sitt testamente. Det står ennå fast! Dette løftet avhenger ikke av loven, hva slags funksjon har så den?

2. Loven kaster lys over Guds løfte og gjør det forpliktende. (19-22)

Paulus belyser dette ved å stille to spørsmål. "Hvorfor ble så loven gitt?" Dette er egentlig judaistenes eget spørsmål. Hvis en blir frelst ved troen alene, hva i all verden skal vi da med loven?

Jo, sier Paulus – loven er ikke unødvendig. Den spiller en vesentlig rolle i Guds plan. Men den har aldri vært ment å være til frelse. Den ble tvert i mot gitt for å vise oss mennesker at vi har behov for frelse!

En sa dette slik: ”Djevelen vil ha oss til å vise vår hellighet ved loven, den som Gud gav oss for å vise oss at vi er syndere.” Ved loven kommer erkjennelsen av synd, sier Paulus i Romerne 3,20. Lovens hovedoppgave er altså å avsløre synden hos menneskene.

Det andre spørsmålet Paulus stiller er dette: ”Er da loven i strid med Guds løfter?” Nei, ikke i det hele tatt. Loven og løftet passer egentlig veldig godt sammen, hvis de får beholde den funksjonen Gud har tenkt dem til. Loven kan ikke gi liv, da hadde vi jo ikke trengt noen Kristus, hvis loven kunne rettferdiggjøre oss. Nei, loven ”tyner” oss heller, slik at vi ser at Jesus kommer med vår redning. For Jesus er løftenes oppfyllelse.

3, 23-24

I de foregående versene har vi sett hvordan Paulus tar for seg en 2000 års historie, fra Abraham, via Moses til Kristus. Disse store personene i frelseshistorien er knyttet til hverandre i Guds store plan. Han gav Abraham et løfte, Moses en lov og om Kristus som kom og oppfylte løftet, som loven hadde vist var en uomgjengelig nødvendighet. Nå kommer det noen vers om oss, om vi er under loven eller er satt i frihet av Kristus.

Loven setter oss i fangenskap. Her bruker forfatteren to uttrykksfulle bilder leseren er kjent med.

- a. I varetekt, fengsel. Før troen kom, satt vi i varetekt. Loven holder oss innesperret slik at det er umulig å slippe fri. Loven har aldri den funksjon at den setter oss i frihet, men binder og fengsler oss.
- b. Videre er loven en ”vokter”. Opprinnelig var vokteren en som vaktet og veiledet gutter. (gr. Paidagogos, ”tuktemester” i tidligere oversettelser) han skulle vokte gutten fra og til skolen og se etter guttens oppførsel og oppdragelse i alminnelighet. Tuktemesteren var ofte meget streng, ofte til det grusomme. På gamle bildegjengivelser er han ofte framstilt som en som har stokk eller pisk.

Hva innebærer dette? Loven uttrykker Guds vilje for hans folk. Den forteller hva vi skal og ikke skal gjøre eller ikke kan gjøre. Den advarer oss og forteller hva straffen er for den som bryter loven. Og ettersom vi alle har vært ulydige, har vi falt under lovens rettferdige fordømmelse. Vi er under lovens forbannelse. Det verste i denne situasjonen er, at vi ikke kan finne noen utvei fra dette fengsel heller. Vi kan ikke gjøre noe selv som kan befri oss fra denne tyranni. Som en fangevokter har den kastet oss i fengsel, som en tuktemester irrettesetter og straffer den oss for våre misgjerninger. Men dette var før troen kom. Lovens gjerning er midlertidig. Den er aldri Guds egentlige vilje, men det er noe han gjør med oss for å lede oss til Kristus. Slik at vi aldri blir i den djevlelske løggen, at vi ikke trenger Kristus. Kristus er den som har nøkkelen til lovens fengsel, han er den som overtar når vokteren har gjort sin jobb. Når Jesus overtar, blir vi gjort til barn.

3,25

Men nå... står det egentlig her. Det uttrykker at vi nå er under helt andre kår, enn når vi var under loven. Ikke lenger fordømt, bundet og innestengt. I Kristus er vi forent med ham ved tro, akseptert av Gud og gjort til barn på tross av alle synder.

3, 26-29

Disse tre siste versene i kapittelet er ”fulle av Jesus”. La oss se på de tre resultatene av det å være forent med Jesus Kristus:

1. I Kristus er vi Guds barn. (26-27)

Gud er ikke lenger dommeren som ved loven dømmer og fengsler oss. Han er ikke lenger den strenge vokteren, som ved hjelp av loven straffer og styrer oss. Gud er nå vår far, som i Kristus har akseptert og tilgitt oss. Vi frykter ikke lenger Gud på denne måten, at han skal straffe oss som fortjent. Kjærligheten har tatt fryktens plass. Dette barnekåret hos Gud er ”ved troen på Kristus”. Herren er ikke en universell far, men for dem som er i Kristus. Han er alles skaper og konge, men ikke alles far. Det er dåpen som synliggjør denne forening med Kristus. Dåpen og troen hører sammen. Dåpen er ikke en ren ytre handling som settes inn i stedet for omskjærelsen, men dåpen er knyttet sammen med troens nye liv. Slik blir den porten inn til familiefellesskapet i Guds kirke. Dåpen gir en ny fødsel, nye og guddommelige!! familierelasjoner, nytt liv og en ny virkelighet.

2. I Kristus er vi alle ett. (28)

I Kristus tilhører vi ikke bare Gud, men også hverandre! Som brødre og søstre. Vi tilhører hverandre på en sånn måte at det som vanligvis skiller oss, nemlig rase, rang og kjønn, ikke lenger teller.

For det første er det ingen raseforskjell. Da Kristus kom, ble løftet oppfylt, nemlig at i Abrahams ætt skulle alle folk velsignes. Dette inkluderer alle farger og språk. Vi er like alle sammen, like i behovet for frelse, like innenfor vår Skaper og Frelser. Han gir sin gave til alle.

For det andre er det ingen rangforskjell. Nesten hvert eneste samfunn i denne verden har en eller annen gang utviklet et klasse eller kastesystem. Omstendigheter i forbindelse med fødsel, velstand, privilegier og utdanning har skilt menneskene fra hverandre. Men i Kristus er det ikke plass til denne slag snobberi, det finnes ikke klasseforskjeller.

For det tredje er det ingen kjønnsforskjell. Denne bemerkelsesverdige understrekingen fra Paulus kommer mange århundrer forut for sin tid. Kvinnene ble foraktet både i jødedommen og ikke minst på gresk mark. Det er ren uvitenhet som er skyld i at Paulus ofte for et ”anti – feminist” stempel.

Når vi sier at Jesus har utslettet forskjellene, mener vi ikke at de ikke eksisterer. Vi lever ennå i en verden vi må forholde oss til, både når det gjelder rase og kjønn og rang. Forskjellene er fremdeles her, men de skaper ikke lenger barrierer for fellesskap. Vi godtar hverandre som like, brødre og søstre i Kristus. La oss stå i mot den stadige fristelse til å forakte hverandre og behandle hverandre nedlatende, for nå vet vi jo at vi alle er én person i Kristus Jesus.

3. I Kristus er vi Abrahams ætt. (29)

Vi har sett at i Kristus tilhører vi Gud og hverandre. Men vi tilhører også Abraham. Vi har rett og slett kommet på plass i Guds store og åpenbarte plan. Vi er ikke uten betydning, men er en del av Guds evige frelsesplan. Vi er Abrahams åndelige ætt og har fått del i arven. Dermed er vi ikke rotløse og lever et liv uten mening. Min lille livshistorie er tatt med i Guds store fortelling!

4, 1-3

Her får vi høre om arvinger som er umyndige og som egentlig ikke har andre rettigheter enn det slaven har. Hva er det Paulus mener? Han fortsetter tematikken fra kapittel 3 om forholdet lov og evangelium. Hvis vi er under loven, er vi fortsatt som slaver og ikke som barn. Vi er umyndige og andre må styre formuen jeg er arving til. Slik var det i gammeltestamentlig tid. Folket var arvinger, men fortsatt under loven. De var arvinger til landet, til løftet som Abraham hadde fått, men de var fortsatt umyndige, for loven var fortsatt deres vokter. Slik er det også med galaterne, de vil vende tilbake til trelldommen i stedet for den frihet de har fått av Jesus. I følge vers 3 er det som å vende tilbake til ”grunnkreftene”, til Abc-en på skolen. Tilbake til det gamle testamentet, tilbake til Moses og loven. Fra frihet til slaveri. Hva hjelper det da å være arving når du aldri blir myndig?

4, 4-7

Israel skulle ikke bli umyndige for alltid. Gud skulle når tiden var inne, gi dem barnekåret. Det betyr alle rettigheter og full myndighet. Fri tilgang til arven og løftene. Det er å være sønn i huset, ikke tjener.

Da denne ”tidens fylde” kom gjorde Gud to ting:

1. Han sendte sin sønn. Han ble født av en kvinne og ble født under loven. Dette var for å frigjøre dem som var under loven. Hensikten er altså å ”kjøpe fri” og å gi ”barnekår”. Dette gjør Gud ved sin egen sønn. Sann Gud og sant menneske. Han ble født av en jødisk mor, inn i den jødiske nasjon, underlagt den jødiske lov. Under hele sitt liv var han underlagt alle lovens krav. Jesus lyktes der alle før ham hadde sviktet. På en fullkommen måte oppfylte han hele lovens rettferdighet. Kristi guddom, hans menneskelighet og hans rettferdighet kvalifiserte han på en spesiell måte til å kjøpe andre fri. Hadde han ikke vært rettferdig, ville han ikke kunne gjøre andre rettferdige, hadde han ikke vært guddommelig kunne han ikke ha gjort oss til Guds barn. Og hadde han ikke vært menneske, kunne han ikke tatt straffen i vårt sted.
2. For det andre sendte Gud sin Ånd. Han sender ikke bare sin sønn for å gi oss barnekåret, men også sin Ånd for å forsikre oss om det! Vår frelse er den treenige Guds handling. Ånden sendes for at vi skal erfare det Jesus har sikret oss. For at vi skal kjenne det som Jesus har gjort for oss. For at ikke vi bare sitter med barnekåret som ”status”, men at vi også kan få den praktiske erfaringen av det. Her kreves det ingen bestemte kvalifikasjoner av oss, men Ånden sendes alle som er Guds barn.

Paulus konkluderer i vers 7 med å si ”så er du ikke lenger slave, men sønn.” Det vi er som kristne, er arvinger og barn. Og alt dette er pga Guds imøtekommende nåde. Han sendte sin sønn for å dø for oss, og sin ånd for å leve i oss.

4, 8-11

Igjen trekker Paulus fram kontrasten mellom det vi var og det vi er blitt. Før kjente vi ikke Gud, men nå er vi blitt kjent med ham. Ja, mer enn det, vi er kjent av Gud! Dette er en annen måte og beskrive sønneforholdet på. Det består i å kjenne Gud, vår Far – og å være kjent av ham. Det er et intimt og personlig fellesskap med Gud. Det er dette Jesus kaller ”evig liv” i Johannes evangeliet. (17,3)

Så kommer appellen til galaterne: hvordan kan dere vende tilbake til Abc-en? Til slaveriet? ”Dere passer nøye på dager, måneder, høytider og år.” Med andre ord, religionen deres er degenerert til ytre formalisme. Det er ikke lenger barnas glade og frie fellesskap med sin Far. Det er blitt kjedelig, stiv rutine og regel – rytteri.

4, 12

Paulus er alvorlig bekymret for menighetene i Galatia. Han er glad i menneskene der og kjenner faren for frafall så å si på kroppen. For at ikke hans arbeid i disse menighetene skal være helt bortkastet, ber han de nå innstendig om å tenke seg om. Paulus avdekker etter hvert i dette kapittelet det personlige forholdet han har til galaterne. Han har dype følelser og inderlig kjærlyghet til dem. I vers 12 kaller han dem "brødre" og i vers 19 for sine "barn". Han føler seg som er "mor" for dem, fortsetter han å skrive i vers 19. Paulus bærer i seg en mors og fars kjærlyghet og fortvilelsen over menighetens tilstand er stor.

Derfor ber han dem; "bli som jeg, for jeg er blitt som dere. Dere har ikke gjort meg urett." Hva mener Paulus?

For det første: Paulus gikk fra treldom til frihet. Der vil han at også galaterne skal få være. Dere må ikke gå tilbake til slaveriet under loven.

For det andre: Paulus ble som dem. Selv om han var jøde, markerte han ikke avstand til disse som var hedninger, men ble ett med dem i alt! Han satt seg i den samme båt som de satt i, alt for å dele det glade budskap om Jesus Kristus med dem.

4, 12b-16

Dere har ikke gjort meg urett, skriver Paulus. Galaterne har ikke behandlet han dårlig, tvert i mot har de oppført seg eksemplariske. Hva skjedde da han kom til Galatia? Jo, han kom fordi han var syk. Vi vet ikke med sikkerhet hva slags sykdom Paulus hadde, men det var nok ikke pga influensa eller forkjølelse. Det var en lidelse som bidro til at han ble i området en tid.

Noen har hevdet at denne lidelsen Paulus beskriver i dette brevet, er den samme som han kaller "en torn i legemet" i 2. Korinterbrev 12, 7. Om dette var en kronisk lidelse eller en infeksjon, vet vi ikke. Kanskje var det malaria han fikk når han reiste gjennom myrlandskapet i Pamfylia? Vi vet ikke, men det som er sikkert er at Paulus slet med en fysisk svakhet eller skrøpeligheit. Videre får vi vite i disse versene at lidelsen gav lite flatterende symptomer. Det ser ut til at den misdannet han på et vis. Sykdommen har angrepet synet, og om det hadde vært mulig, hadde galaterne revet ut sine egne øyne og gitt ham. (Det er to andre steder i NT som tyder på at Paulus hadde en øyensykdom: Apostlenes gjerninger 23, 1-5; Galaterne 6,11)

Galaterne var fristet til å forakte og forkaste Paulus i hans sykdom, men de gjorde det ikke. Men i stedet for å vemmes over han, tok de imot han som en Guds engel, ja som Jesus selv. Og Paulus anklager dem ikke, for han er jo Jesu utsending, han er jo apostelen, som de nå er i ferd med å forlate til fordel for vranglærere i menigheten.

Dette er trist og forferdelig vanskelig for Paulus. Er jeg nå blitt deres fiende, spør han.

4, 17-20

Det er ikke kjærlyghet som driver "disse andre", skriver Paulus videre. De er bare ute etter fans. Det er flott at noen viser iver for dere, hvis de forkynner evangeliet rent og vinner disipler. Men disse skiller dere og er bare ute etter egen suksess. Deres innstilling er med andre ord en helt annen enn den Paulus har. Han elsker menighetene som en mor elsker sine barn. Det betyr ikke at de skulle "henge i skjørtene" hans hele tiden, men han var med når de ble født på ny og ville også se til at de ikke bare ble hos Kristus, men også at Kristus vant skikkelse i dem. At Jesus ble synlig blant dem og i dem. Et kristenliv er ikke kun en endret status. Det er et levende liv i vekst og etterfølgelse. Det er fellesskap med ham som løste oss ut av slaveriet under loven.

Vi legger også merke til i dette avsnittet at Paulus blir rådvill, omtrent som en mor og en far som ikke alltid vet hva en skal gjøre med ungene. Kanskje jeg skulle vært hos

dere og talt med en mildere røst enn den jeg har brukt nå? ”Jeg vet virkelig ikke hva jeg skal gjøre med dere.”

4,21

Så prøver Paulus igjen, en ny argumentasjonsrekke skal forhåpentligvis overbevise dem om at judaistene tar feil. Mange ser på dette avsnittet som det vanskeligste i hele brevet. Her henvises det til deler av GT som de færreste har kjennskap til. Det er henvisninger til Abraham, Sara, Ismael, Isak, fjellet Sinai og Jerusalem. I tillegg bruker forfatteren allegorisk tale, noe som er vanskelig for en moderne nordmann å sånn uten videre trenge inn i.

Men budskapet i dette avsnittet er ikke uklart, og det er i tillegg dagsaktuelt. Spesielt relevant er det for religiøse mennesker. Og det er det jo mange av, til alle tider og i alle kulturer. Så selv om det er skrevet med tanke på judaistene første gang, så treffer budskapet også alle de som har en legalistisk trosoppfatning. De som innbiller seg at veien til Gud går gjennom et regelverk man må overholde. Til og med bekjennende kristne kan ha det slik, de gjør evangeliet til lov. Det blir da viktigere med tradisjoner, ritualer, høytider og påbud enn evangeliet. De er rett og slett bundet av dette. Til slike sier Paulus: ”Si meg, dere som vil stå under loven, hører dere ikke på loven?” Det er både inkonsekvent og ulogisk det som judaistene sa og gjorde. De sa de fulgte loven, men gjorde ikke som den sa – dermed vil loven selv dømme dem en dag.

4, 22-23

Argument 1: Abraham hadde to sønner. Jødene var stolte av å være Abrahams barn. Det var noe som gav dem trygghet. Løftene Abraham fikk gav dem en visshet om at de var sikret for tid og evighet. Men denne vissheten ble til falsk trygghet. De hadde blitt hovmodige og oppblåste i stedet for ydmyke og tjenende. De brøt seg ut av farshuset og stolte mer på sin egen fortrefelighet enn på løftene. Derfor problematiserte også døperen jødernes trygge tro (Matteus 3,9) og Jesus gjorde det samme. (Johannes 8, 31-44)

Paulus utdyper det Jesus hadde sagt tidligere. Abrahams sanne barn er ikke de fysiske etterkommerne, men de er åndelige avkom. I realiteten er det dem som vender om og tror på Kristus. Uansett etnisitet og avstamning. Hva hjelper det med en jødisk slektstavle hvis ikke du kjenner Guds vei? Hvis du tror mer på deg selv enn på Gud? Det er altså to sønner, en dobbelt avstamning. En falsk og en ekte. Den falske er bokstavelig og fysisk, den ekte er åndelig og billedlig. Det er Ismael og Isak. Abraham var far til begge, men det var forskjeller på de to som Paulus synes det er viktig at vi får med oss.

1. Ismael ble født til trelldom, Isak til frihet
2. Trellkvinnens sønn ble født etter naturens orden, mens Isak ble født etter løftet.

Disse historiske forskjellene på Ismael og Isak benytter Paulus som en allegori. Allegori er en ”dypere mening” i hva han sier. Den dypere meningen er enkelt forklart, at alle er vi treller etter vår natur, inntil vi blir satt fri ved oppfyllelsen av Guds løfte. Derfor er alle en Ismael eller en Isak. Enten er vi treller, i følge naturen, eller frie ved Guds nåde.

4, 24-27

Argument 2: Det allegoriske. Det framstår dype åndelige sannheter av denne gamle historien, sier Paulus. Abraham hadde to sønner, Ismael og Isak. Disse er født av to mødre, Hagar og Sara. Disse to representerte to ulike pakter i hvert sitt Jerusalem. Trellkvinnen Hagar står for den gamle pakten, og hennes sønn symboliserer menigheten i det jordiske Jerusalem. Den frie kvinnen, Sara, står for den nye pakten, og hennes sønn representerer det nye Jerusalem. Menigheten i den himmelske byen. Selv om disse to overflatisk sett er like, ettersom begge var Abrahams sønner, var de to guttene fundamentalt forskjellige. På samme måten, sier Paulus, er det ikke nok å si at Abraham er min far. Det store spørsmålet er hvem som er din mor! Hvis det er Hagar, er vi som Ismael, men hvis det er Sara, er vi som Isak.

4, 28-31

Argument 3: den personlige anvendelse. Paulus har skrevet litt historie, at det er en dypere mening i den og nå sier han at det hele har betydning for oss. Vi er Abrahams barn åndelig sett. Pga Guds overnaturlige nåde. Men er vi som Isak, må vi regne med å bli behandlet som Isak.

1. Vi må regne med forfølgelse. (v 29) I 1. Mosebok 21, 9 står det at Ismael spottet Isak. Forfølgelse kommer ikke alltid fra verden, men fra "halvbrødre", religiøse mennesker og den nominelle kirken. Det har alltid vært slik. Paulus' verste motstandere, var de som representerte den offisielle religionen, jødene. Senere i kirkehistorien ser vi at kristne forfølger kristne, dette skjer enda i dag.
2. Vi skal motta arven. Det var Isak som arvet Abraham. De sanne arvingene til Guds løfter er de som har kommet til Kristus, enten de er jøder eller hedninger.

Dette er altså den kristne menighets paradoksale erfaring, Isaks dobbelte lodd. På den ene side spottet og forfulgt, på den andre side arvinger og Kristi medarvinger. Som sørgende, men alltid glade, som fattige som gjør mange rike, som de som ingenting har, men likevel eier alt. (2 Korinter 6, 8-10)

5, 1

Vi har sett av de fire første kapitlene at Galaterbrevet er et essensielt sett polemisk brev. Paulus fører strid mot dem som vil bedra Guds menighet. Slik fortsetter han også i starten av kapittel 5.

Her settes forskjellige oppfatninger opp mot hverandre. Det er tale om to forskjellige religioner, en falsk og en ekte.

Paulus starter dette avsnittet med en påstand: kristen tro er frihet, ikke fangenskap. De kristne er den frie kvinnes barn. Loven har ingen makt eller krav på den som er under nåden. Derfor er kristen tro frihetens religion, ikke tvangens. Evangeliet er en fri gave til alle som tror, mens judaistenes krav er "trelldommens åk".

Etter denne påstanden, følger Paulus opp med en befaling: stå fast i denne frihet! La dere ikke tvinge under noe igjen, dere er jo frie! Som troende kan vi glede oss over samvittighetsfriheten som Kristus har gitt oss ved hans tilgivelse. Vi må ikke innbille oss at vi får tilgang til Gud ved egen lydighet. Jesus har jo kjøpt oss fri fra denne "lovens forbannelse". (3,13) han har tatt tyngden av skuldrene våre, så vi kan rette oss opp å stå oppreist. Vers 1 danner grunnlaget for det som skrives videre i kapittel 5.

5, 2-6

Nå kommer Paulus inn på den spesielle saken det dreier seg om i menighetene, nemlig omskjærelsen. Hvorfor gjør Paulus et så stort nummer ut av dette? Det er jo et svært lite inngrep som ikke trenger å bety så mye? Hadde omskjærelsen for disse vranglærerne bare vært et fysisk inngrep eller kun et seremonielt ritual, hadde det ikke vært et problem for apostelen. Men det var noe mer, det var et teologisk symbol. De la vekt på frelse ved loven og ikke ved nåden. Troen for disse var aldri nok. Tillegget for disse var omskjærelse og lydighet mot loven. Moses måtte altså fullføre det Kristus begynte. Paulus skriver noen svært alvorfulle ord her om at å legge til omskjærelse, er det samme som å miste Kristus. Det er rett og slett å falle fra nåden og fellesskapet med Gud. Det finnes altså ikke kombinasjonsmuligheter her. Du må velge mellom lovens og nådens religion. Verken omskjærelse eller noe annet kan du legge til Kristus som nødvendig til frelse. Kristus er i seg selv, tilstrekkelig til frelse.

Derfor *venter* vi, sier Paulus. På frelsen og rettferdigheten. Vi strever ikke med den, men vi venter. Vi er alt rettferdige for Gud nå, men vi venter på at den skal bli virkeliggjort på Herrens dag. De som bygger på noe annet enn Jesus, de bygger rettferdighet og blir mer og mer rettferdige. De som er i nåden, i Kristus, eier den fullkomne rettferdighet allerede, den rettferdighet Gud krever.

Betyr denne understrekning av tro og nåde at kristne kan oppføre seg som de vil? Nei. Paulus jobber hardt i denne teksten for å unngå en slik misforståelse. Uttrykkene ”ved Ånden” og ”i Kristus” understreker at det å være fri, er samtidig å være bundet til Kristus. Det er et liv. Troen er ikke en teoretisk ”hodesak”, men det er virksomhet i kjærlighet. Kjærligheten blir ikke lagt til troen, men troen som frelser oss, er en tro som aldri står alene. Den er virksom og full av kjærlighet.

5, 7-12

Her får vi høre om et flatt løp som startet så bra, har blitt forvandlet til et hinderløp. Det begynte med troen og den umiddelbare lydigheten mot sannheten, at Kristus hadde satt dem fri. De jubla over friheten. Hva hadde skjedd? Paulus gjør det klart for dem, at det er ikke Jesus som har lagt disse hindringene i veien for dem. Det er vranglæren som er surdeigen.

Vranglæren kan høres from og kristelig ut, men har aldri Jesus som sitt opphav. Virkningen av vranglære er alltid forvirring, oppvigling og fordervelse. Surdeigen syrer hele deigen. Og målet for vranglæren er totalt frafall fra korsets ord og å slippe forfølgelse.

Vranglærerne var også frekke nok til å si at Paulus var enig med dem. Nå gjør Paulus det klart for menighetene at det var han ikke. Og beviset for det, sier han, er at han fortsatt ble forfulgt. De som holder seg til loven og omskjærelsen blir jo ikke forfulgt, men det blir jeg. Han holder seg til korset, som aldri blir tolerert av det selvrettferdige mennesket.

Vi lever i en tid som taler varmt om toleranse. Vi vil ha det beste fra begge verdener. Vi hater å måtte velge. Det sies ofte at det betyr lite eller ingenting hva du tror, bare du er oppriktig. Det er uklokt å presse fram for tydelige standpunkter, sies det.

Men den nytestamentlige troen er noe langt mer enn en fornuftsmessig oversikt. Kristendommen stiller oss på valg. Den tillater ikke noen å sitte på gjerdet eller leve i en religiøs tåkedis. Den oppfordrer oss til et standpunkt, og særlig mellom omskjærelse og Kristus. ”Omskjærelsen” betegner all religiøsitet der menneskets eget strev og selvrettferdiggjørelse er fokus. Kristus betyr alt det Gud kan og har gjort for oss gjennom Jesu fullbrakte verk.

Og bak våre valg lurer motivet. Svakheten for smiger fra en selv og andre får oss til å velge omskjærelsen. Overfor korset er vi nødt til å ydmyke oss. Derfor finnes det ikke noe som er så utålelig som korset, også i den såkalte ”tolerante tid”. Paulus ble forfulgt, judaistene slapp unna.

5, 13-15

Paulus vender tilbake til vers 1. Etter sine advarsler fra vers 2-12, starter han nå å tale om hva kristen frihet er.

I dag er ordet frihet på alles lepper. Det er kanskje det høyeste ideal vi har i vår tid og vår del av verden. Men hva er egentlig frihet? Det snakkes om de frie markedskrefter, fri handel, fri flyt av varer og arbeidskraft. Det frie ord og ytring, frie valg av alt fra matvarer til politiske partier og religioner. Og ikke minst det frie mennesket, individ – som kan skape sin egen framtid ved å gjøre de rette valg. Det frie mennesket, med rett til å stå over fellesskapet når det gjelder livsvalgene. Alle tidligere moralsystem, konvensjoner og tradisjoner er kun egnet til å begrense det allmektige subjekt. Frihet er blitt retten til å ikke bare mene, men til å handle som jeg vil eller ”føler for”. Paulus ville kalt denne friheten for slaveri. Slaveri av sine egne lyster. Verdens bedrag. Kristen frihet inneholder verdier som ikke er i nærheten av verdens såkalte frihet. Det er en frihet til å leve etter Guds vilje. Loven er ikke avskaffet, men den oppfylles i kjærlighet. Søskenkjærligheten oppfylder Guds lov og viser med tydelighet at menigheten er satt fri. Fri fra de kreftene som leder oss inn i egoisme i stedet for nestekjærlighet, i rivalisering i stedet for medarbeiderskap, likegyldighet i stedet for kjærlighet, fiendskap i stedet for vennskap og splid i stedet for enhet.

I Galatia stod nå menighetene i fare for å ”ete hverandre opp”. De glefset og bet etter hverandre som ville dyr. Var dette fruktene av de lov – vennlige judaistene? Var de ikke blitt frommere enn dette av omskjærelsen?

5, 16-18

Å leve i frihet, er å leve i Ånden, sier Paulus. Vi var slaver under synden, men er nå frie Guds barn under nåden. Friheten kan mistes, har Paulus advart menighetene om; noen går fra frihet til trelldom, andre bruker den som påskudd for å leve i synd. Kun Ånden kan bevare oss i en sann frihet.

Paulus skriver mye om Ånden i dette avsnittet. Ånden nevnes 7 ganger ved navn (16-25). Han presenteres som vår helliggjører, istandsetter, befrier og den som frambringer åndelige frukter i livet vårt.

Men å leve i Ånden og dermed i den kristne frihet, er ingen konfliktløs tilstand. Tvert i mot! Paradokset er at denne herlige frihet bringer krigen inn i våre liv. Noen kristne har hevdet at synden er utslettet hos den troende og er derfor helt fri konfliktene med lystene og synden. Dette avsnittet hos Paulus sier det motsatte.

”Vi er ikke stokker og steiner,” skriver Luther i sin Galaterbrevs kommentar. Med det mener han at vi ikke er mennesker som aldri påvirkes av noe, som aldri kjenner eget begjær eller vår onde natures lyster. Det er sant at når vi lærer å vandre i Ånden, så vil vår syndige natur få pusteproblemer, men den er der alltid. Konflikten mellom disse to naturer vil vi leve med til den dagen Jesus stiger fram og gjør det onde til intet.

Selvsagt kan alle mennesker, kristne eller ikke – kristne ha moralske konflikter, men det ser ut til at konfliktene er ennå sterkere i en kristens kropp. Derfor er vi frie, men ennå ikke frie. Derfor lengter vi ”etter den dagen da også vårt legeme skal bli fridd ut.” (Romerne 8, 23)

5, 19-21

Disse versene kalles en "lastekatalog". Det finnes flere slike i NT. (1 Korinter 5, 9f; Romerne 1, 28f) De gir et grelt bilde av hva syndenaturen kan frembringe hos et menneske. Det er synlige ting for alle. Den gamle naturen er skjult, men gjerningene kan ikke holdes skjult – og det er gjerningene som avslører naturen. Slik er det også med Åndens nye natur. Det er fruktene som avslører hvem vi er, eller hvilken natur som dominerer i våre liv.

De gjerninger som kommer ut av vår syndige natur, kan vi kategorisere under fire temaområder: seksualitet, religiøsitet, samfunn og drukkenskap. Hvorfor Paulus nevner nettopp disse lastene i dette brevet, kan jo ha noe med hans kjennskap til hva galaterne sliter mest med.

Han legger til en alvorlig advarsel: "De som gjør slikt, skal ikke arve Guds rike." det bibelen kaller synd, kan ikke vi forsvare. Da ekskluderer vi oss fra gudsfryktens, rettferdighetens og kjærlighetens rike.

5, 22-23

Her får vi høre hva som kommer fra Ånden. 9 dyder nevnes her som frukter av Ånden. Disse dydene ser ut til å gi et bilde av den kristnes forhold til Gud, nesten og seg selv. Kjærlighet, glede og fred synes først og fremst å gjelde innstillingen til Gud. Han er vår første kjærlighet, største glede og dypeste fred. Overbærenhet, vennlighet og godhet synes å gjelde forholdet mitt til andre. Det er sosiale dyder. Trofasthet, tålsomhet og selvbeherskelse synes å understreke at den kristne er til å stole på. Alle disse dydene er det Ånden som produserer i en kristens liv ved at vi holder oss nær til Gud og følger ham.

Det er ikke vanskelig å se at lastene fra den onde natur og dydene fra Ånden, trekker i hver sin retning. De er aktive motstandere. Dette er den kristne konflikten – hard, bitter og uopphørlig. Dessuten er det en konflikt der den kristne ikke i seg selv kan seire.

Er dette hele historien? Nei, det er en vei til seier – korsfestelse er svaret.

5, 24-25

Disse versene handler ikke om at vi er korsfestet med Kristus og dermed rettferdige i Ham. (2,20) Dette handler om den korsfestelse som er en livslang prosess.

Helliggjørelsen er egentlig en dødsprosess. Det er vår gamle syndige natur som skal dø. Livsrommet skal gjøres mindre og mindre, Ånden skal få mer og mer plass. En kristen har ikke mer eller mindre av Ånden, men Ånden kan begrenses og avkortes. Et kristenliv handler om å bli det vi er blitt. Det betyr at vi som er fri fra synden skyld, også skal bli fri syndens makt. At vi som er blitt rettferdige ved Kristus, også skal bli rettferdige. At vi som er erklært hellige for Jesu skyld, skal bli hellige. At vi som er døpt til Kristus, skal leve ved Kristus. At vi som har fått Åndens gave, skal leve Åndens nye liv. Dette er kristenlivets kamp, men også sikre seier.

5, 26

Å vandre i Ånden må for det første vise seg i ydmykhet og fordragelighet mellom de kristne innbyrdes. (5, 13) Fred med Gud og fred mellom mennesker er et sikkert tegn på at Ånden råder i en menighet. Tom ærgjerrighet og misunnelse kommer av at noen føler seg mindreverdige, andre er oppblåste. De er rivaler og ikke medmennesker. Slike holdninger hører ikke hjemme i en kristen menighet.

6, 1-5

I de første 10 versene av kapittel 6 forkynner Paulus med tydelighet hvordan vi skal leve, hva å ”vandre i Ånden” er for noe i praksis. Det første Paulus viser oss et godt eksempel på, er hva ”å bære hverandres byrder” er for noe. Hva skal du gjøre når du griper noen i å synde? Når noen blir ”tatt på fersken”? Apostelen gir her veiledning for en slik situasjon. Han forteller oss først hva vi skal gjøre, hvem som skal gjøre det og hvordan det skal gjøres.

- Vis ham til rette. Dette betyr å gjenopprette det som har gått i stykker. Legg merke til hvor positiv Paulus her er. Hvis vi oppdager at noen gjør noe galt, skal vi ikke bare stå der uten å gripe inn, ut fra den innstillingen at dette ikke er vår sak. Vi skal heller ikke forakte eller dømme. Vi skal ikke si at ”nå kan han bare ha det så godt”. Vi skal heller ikke sladre til presten eller forsamlingslederen, men vise/hjelp han til rette. Luther tolket dette verset slik: ”Løp bort til ham, rekk ham hånden, reis ham opp, trøst ham med gode ord og omfavn ham med moderlige armer.” Dette er ikke det samme som å si; ”det er ikke så farlig”. Det er veldig farlig, derfor gjelder det å komme seg bort fra det med en gang.
- Hvem skal gjøre det? Dere som lever ved Ånden, sier Paulus. Sannsynligvis er det de modne kristne apostelen sikter til her. Dette må imidlertid ikke brukes som en unnskyldning for å slippe unna en ubehagelig oppgave. Alle kristne burde være åndelige, derfor er ansvaret fordelt på oss alle.
- Hvordan skal det skje? Med varsomhet. Varsomheten uttrykker et kjennskap til egen svakhet og tilbøyeligheter til synd. Den modne og sunne kristne kjenner seg selv og sine skyggesider. Overlegenhet hører ikke til hos denne. Lever vi på denne måten, vil vi slippe mye stygg sladder og forhindre baktalelse i vår forsamling. (Sammenlign disse anvisningene med fortellingen om kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd, Johannes 8, 1-11)

Å bære hverandres byrder, er å oppfylle Kristi lov. Men skal vi bære byrdene til hverandre, må vi jo ha byrder! Noen tror det er et tegn på styrke og modenhet og ikke belemre andre med sine byrder. Kanskje vi kan kalle det tappert, men det er mer hedensk enn kristelig.

Men holder det ikke at Jesus bærer mine byrder da? Jo, det står en del om det i Bibelen. Men at det skal føre til at vi ikke deler våre byrder med hverandre – er også en alvorlig feil. En måte Jesus bærer våre byrder på, er ved våre medmennesker. Menigheten er Jesu kropp på jord. Menneskelig vennskap, der vi bærer hverandres byrder, er en del av Guds plan med sitt folk. Derfor skal vi ikke holde våre byrder for oss selv, men dele dem med en kristen venn. Slik oppfyller vi altså Kristi lov. Judaistene innførte lovkrav som ble til byrder, Paulus forkynte en lovoppfyllelse som tok bort byrdene!

Det er en stor tjeneste å være byrdebærer. Det er en tjeneste som alle kan påta seg. Det er en naturlig frukt av å leve i Ånden. Derfor, sa Luther, ”må den kristne ha sterke skuldre og kraftige ben” – altså sterke nok til å bære andres byrder. Sterk nok til det blir du kun ved å dele dine egne byrder med andre.

Mer hedensk enn kristelig er det også å heve seg over andre på den måten at en ikke vil nedlate seg til å støtte medmennesker.

Derfor skal hver og en prøve sin egen gjerning, sier apostelen. Og enhver skal bære sin egen byrde. (v 5) Hva betyr dette? Står ikke dette i motsetning til å bære hverandres byrder? Nei, vi skal bære hverandres byrder, men det finnes én byrde vi ikke kan dele. Det er ansvaret vi har overfor Gud. På dommens dag kan du ikke overlate oppakningen til meg, og jeg kan ikke lesse min på deg.

6, 6-10

Paulus nærmer seg nå slutten av brevet, han har nå gjort seg ferdig med hovedemnet. Det er bare noen få ting til han vil si dem. Det prinsippet som ser ut til å gå igjen i disse avsluttende formaninger er; ”det et menneske sår, skal det også høste”. For det første gjelder det forholdet menighet – pastor/lærer. Pastoren er gjeteren eller hyrden for flokken, som skal *vise forsamlingen underet*. (Undervise) Han sår ordet og skal høste underhold av menigheten, sier Paulus. Dette er et prinsipp som er blitt fulgt mer eller mindre gjennom hele kirkehistorien. Blir det fulgt på rett måte, har det en innebygd beskyttelse. Men det er to mulige overtramp mot dette prinsipp, som det advares om både i bibelen og i kirkehistorien:

- a. Overtramp fra lærer/pastor. Prestene og pastorene lønnes godt og blir dovne. Arbeidet kan bli så trygt og behagelig, også økonomisk, at en faller for fristelsen til å tenke mer på penger enn på forkynnelsen. Paulus selv livnærte seg av å være teltmaker, mens han reiste rundt og evangeliserte. Kanskje flere av oss skulle gjøre det? Men skriftprinsippet står likevel fast: Pastoren skal fritas fra vanlig arbeid for å innvie seg til studiet og forkynnelsen av Guds ord. Les for øvrig 1. Timoteus 5, 17-18.
- b. Overtramp fra menighetens side. Menigheten kan opptre tyrannisk overfor en pastor. ”Vi betaler pianisten, da vil vi også bestemme melodien”, sier de. På den måten kan menigheten diktere hva læreren skal undervise og kutte alt ubehagelig og for nærgående.

Paulus skriver videre at vi må så i Ånden og ikke i vår syndige natur. Dette handler om helliggjørelsen.

Å så i sin syndige natur er å degge for den. Å holde med våre onde lyster, gi det spillerom i stedet for å korsfeste det. Når vi bærer nag til noen, hengir oss til urene fantasier eller til selvmedlidenhet og finner vår trivsel i slikt, sår vi i vår syndige natur. Noen av oss sår i den syndige natur hver dag og lurere på hvorfor de ikke høster hellighet.

Å så i Ånden er det samme som å ”vandre i Ånden” eller å ”leve ved Ånden”. Det er å fylle seg med de gaver Ånden gir. Både Ordet, bønnene, fellesskapet og sakramentet er slike gaver. Gode vaner på dette området, både privat og i forsamlingen, er gull verdt. Uten dette, kan det ikke bli en Åndens høst. Faktisk dreier det seg om enten undergang eller evig liv, sier apostelen.

Derfor, la oss ikke bli trette av å gjøre det gode. Vi skal en dag høste av det. Aktiv kristen tjeneste kan være slitsomt. Det krever mye av oss. Mange ganger kan vi kjenne fristelse til å gi opp. (v 9) Men vi skal også engang høste her. I sin tid.

Hvis bonden blir trøtt, så han ikke orker å så mer enn halve åkeren, blir det bare halv avling.

Et annet moment er at vi ikke kan så og høste samme dag. Derfor må vi ikke være så utålmodige, som kanskje vi er i denne ”effektivitetens tidsalder”.

Videre sier Paulus at vi skal gjøre godt mot alle, men mest mot dem som er våre søsken i troen. ”Charity begins at home”, sier et gammelt engelsk ordtak.

Nestekjærligheten starter med familien, og stanser ikke der.

6, 11-18

Til slutt skriver Paulus med store bokstaver. Hvorfor det? Sannsynligvis for å understreke noe helt til slutt. For å få menighetene til å forstå viktigheten av det han har skrevet. Enda en gang tar han fram de prinsipielle temaene i evangeliet. Enda en gang tar han avstand fra judaistene. Igjen handler det om kjernen i den kristne tro. Er den kristne tro et ytre eller et indre anliggende? Svaret til Paulus gjennom hele brevet er, at kristendom ikke er en religion knyttet til ytre seremonier, men noe indre og åndelig, noe som berører hjertet.

De som omskjærer, de er bare opptatt av å ta seg godt ut. I det ytre.

Mange kristne ønsker å være et forbilde, med rette, men veien fra idealisme til hykleri er ikke alltid så lang. Når en ikke lenger har kjennskap til sin egen syndighet og sine egne skyggesider, blir det viktigere med ens ytre enn forlatelse for synd.

Omskjærelsens religion sparer oss kanskje for forfølgelsen, men ikke for dommen. Det teller ikke for Gud enten en er omskåret eller uomskåret, om en er jøde eller greker, men bare om en er blitt en ny skapning i Kristus Jesus. Det kan man bare bli ved å bøye seg ved korset, der Jesus tok bort verdens synd.

Rettesnoren (gr. kanon) for alle galatere og kristne i alle byer og land, er apostlenes lære. Også Paulus` lære er en del av denne. Kun på troens rette grunn kan en eie fred og barmhjertighet. De som tar imot og står på dette ord, kaller Paulus "Guds Israel". Det er Guds nye folk, det virkelige Israel.

Til sist viser Paulus til de "merker" han bærer på sin kropp. Trolig er det merker han har pga lidelsene han har måttet gjennomgå for Jesu skyld. (gr. Stigmata)
Slaver bar sin herres merke. Paulus vet hvem han selv er: Kristi slave. Hans lidelser for Kristi skyld er beviset. Så la ingen flere stille spørsmål om hvem jeg er, plag meg ikke mer med det. Dette skriver han som en siste formaning til dem som stilte spørsmålstegn ved hans autoritet.

Hans kjærlige avslutningshilsen er selvsagt et ønske om nåde. Nåde framfor omskjærelse og annen ytre religiøsitet.

Amen: Dette står fast!